

תובנות להוראה מבחינת הבגרות עברית לבתי ספר דרוזיים חורף תש"ף, שאלון 015381

פרק ראשון, חלק ב – הבנת הנקרא והבעה				
תובנות	תשובות תלמידים	הצעת תשובה	השאלה	
<p>שאלת פרשנות והיסק גלובאלית ברמה נמוכה.</p> <p>הנבחנים לא השכילו לצאת מהדוגמאות אל המסקנה.</p> <p>יש לעבוד עם התלמידים על הסקת מסקנות בצורה הדרגתית: הסקת מסקנות ממשפט – מפסקה וממאמר.</p>	<p>- התזונה שלהם מבוסס על מזון מהיר וגיאנגק פוד, שיש בהם כמות גדולה של סוכר, מלח, שומן וחומרים משמרים, וכן על משקאות עתירי סוכר.</p> <p>- הילדים אוהבים פרסומות ואוהבים אוכל כמו המבורגר .</p> <p>ילדים בני 6-11 צופים במוצע ביום אחד, ב־22 דקות של פרסומות המיועדות לילדים. כמחצית מן הפרסומות הן למזון לא בריא, עתיר מלח, סוכר ושומן .</p> <p>- ילדים נחשבים לאוכלוסייה חלשה מפני שאין להם כלים לחשיבה ביקורתית במה שקשור לפרסומות (העתקה מתוך השאלון)</p> <p>- הרגלי האכילה של הילדים השתנו עם השנים, וכיום רבים מהם אינם מקפידים על ארוחות מסודרות, ועיקר התזונה שלהם מבוסס על מזון מהיר וגיאנגק פוד, שיש בהם כמות גדולה של סוכר, מלח, שומן וחומרים משמרים, וכן על משקאות עתירי סוכר (העתקת פסקה מתוך השאלון)</p>	<p>פרסומות יכולות לגרום לתחושה של רצון לאכול בלי קשר לתחושת רעב. רצון זה גורם בעקיפין לצריכה של מוצרי מזון. ומשקאות מתועשים עשירים בסוכרים ובשומנים.</p>	<p>על פי הטקסט, מה הקשר בין פרסומות ובין השמנת יתר בקרב ילדים?</p>	א5
<p>שאלת הערכה וביקורת הנבחנים התקשו במיומנות ההנמקה.</p> <p>הנמקה היא מיומנות אוריינית חשובה הן להבעה בעל-פה והן להבעה בכתב.</p> <p>חשוב ללמד את התלמידים</p>	<p>בחרתי בהצעה מס' 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> • כי ילדים מפחדים ממורים . •תלמידים לומדים בבית הספר על האוכל . •כי הם עושים גבול ואומרים איך ישפיעה עם בריאות ילדים <p>בחרתי בהצעה מס' 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> •כי מוכרים בבית ספר אוכל עד טעים שתלמידים אוהבים •כי הקיוסק אצלנו בבית הספר מוכר הרבה 	<p>לדוגמה : הצעה מספר 4) הגבלת פרסום של מזון מזיק). הנימוק: הצעה זו מנטרלת את אחד מן הגורמים העיקריים המשפיעים על צריכת מזון בקרב ילדים פרסומות בטלוויזיה. ילדים יוכלו לצפות בטלוויזיה בלי להיחשף לפרסומות שגורמות</p>	<p>לפניך כותרות של ארבע הצעות חוק שהוגשו לאישור הכנסת:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.חינוך לתזונה נכונה בבתי הספר 2.הגדרת תקנות למכירת מזון בבתי הספר 3.סימון הרכיבים של המאכלים על אריזות המאכלים 	ב5

<p>מהו נימוק מיטבי – נימוק הגיוני, משכנע המבוסס על השכל הישר, על ראיות מדעיות או כולל הסבר לוגי.</p>	<p>בחרתי בהצעה מס' 3. •כי תצריך לשים צבע אדום ילדים יפכדו . •כי ילדים רואים צבע אדום הם לא קונים בחרתי הצעה מס' 4. •פרסומות כי ילדים מסתכלים על התמונה בפרסומת וקונים אוכל •כדי שתלמידים לא יסתכלו על תמונות ועל טלויזיה</p>	<p>להם לרצות לאכול גם אם הם אינם רעבים ומשפיעות על דעתם לרעה בנוגע לבחירת מזון שאינו בריא להם שיש בו סוכרים, שומנים ומלח בכמות גבוהה.</p>	<p>4. הגבלת פרסום של מזון מזיק בחר בהצעה שלדעתך היא היעילה ביותר לשמירה על בריאות הילדים. נמק את בחירתך.</p>	
<p>שאלת אוצר מילים יש להורות אסטרטגיות לפענוח מילה-צירוף בתוך הקשר נתון.</p>		<p>הדרך שבה אנשים מנהלים את חייהם</p>	<p>6א. בשורה 1 כתוב: "....." מה פירוש הצירוף "אורח חיים" במשפט זה? הקף את התשובה הנכונה. - ארוחות משפחתיות - מספר השנים שבני אדם חיים -הדרך שבה אנשים מנהלים את חייהם -חיים של אנשים במקומות מרוחקים ומבודדים</p>	
<p>שאלת אוצר מילים יש להורות אסטרטגיות לפענוח מילה-צירוף בתוך הקשר נתון</p>		<p>עשיר במלח</p>	<p>6ב בשורות 7-8 כתוב: "....." איזה מן הצירופים שלפניך זהה במשמעותו לצירוף "עתיר מלח" שבמשפט? הקף את התשובה הנכונה מקושט במלח/עשיר במלח נקי ממלח /דל במלח</p>	
<p>שאלת איתור מידע גלובאלי ברמה בינונית. נימוקי יצרני המזון מופיעים בשורות 21-25. נדמה כי הנבחנים לא בקיאים ברכיב ההנמקה. הפסקה נפתחת במילים המופיעות בגוף השאלה:</p>	<p>-נימוק 1: זה לא יעזור ילדים אוהבים פרסומות ואוכל ולא לא משפיע עליהם -נימוק 2: בשנת 2013 פרסם ארגון הבריאות העולמי המלצה רשמית שקוראת לממשלות בעולם להגביר את המאמצים שלהן לצמצם את החשיפה של ילדים לפרסומות.</p>	<p>נימוק 1: ניסיונות החקיקה נגד מוצרי המזון האלה הם התערבות יתר של המדינה ופגיעה בחופש הביטוי ובשוק החופשי. נימוק 2: חקיקה כזאת תפגע פגיעה קשה בתעשיית המזון שהפרסום הוא הדרך העיקרית</p>	<p>7א כתוב שני נימוקים של יצרני המזון להתנגדותם לניסיונות החקיקה להגבלת פרסום של מוצרי מזון לא בריא.</p>	

		לשיווק מוצריה.		
<p>"יצרני המזון טוענים ש..." חשוב ללמד את התלמידים להיעזר במילות השאלה לאיתור המידע.</p>				
<p>שאלת פרשנות ברמה גבוהה. על הנבחן להיות בקיא ברכיבי דגם הטיעון על מנת להיות מסוגל להשיב על שאלה מסוג זה שכל עניינה הוא – הפרכה של טענה. רכיבי הטיעון צריכים להילמד בצורה שיטתית: כל רכיב בנפרד מתוך טקסטים וטקסטונים שונים.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - חברות המזון צריכות לפקח על עצמן - אחת מחובות המדינה היא להגן על אוכלוסיות חלשות - חברות מזון לא אכפת להם מהילדים 	<p>מה שחשוב לחברות המזון הוא הרווח הכספי שלהן, ולא האחריות להגנה על בריאות הילדים.</p>	<p>יצרני המזון טוענים כי אין צורך בחקיקה וכי יש להסתפק בפיקוח שלהם עצמם על הפרסום ועל השיווק של מוצריהם. (על פי שורות 23-24) העתק מן הטקסט משפט אחד שבאמצעותו הכותב מפריך את הטענה הזאת של יצרני המזון.</p>	ב7
<p>שאלת אוצר מילים ומשמעים. בתחום אוצר המילים יש לשלב לא רק פענוח ופירוש מילוני אלא גם שימושי לשון מטאפוריים בשפה העברית. המילה "סוד" במשפט הנתון פירושה=הסיבה העיקרית שימוש כזה שכיח בעברית.</p>		<p>הסיבה העיקרית שלבני השבט יש לב בריא היא התזונה שלהם.</p>	<p>בשורות 7-8: כתוב: "הסוד ללב בריא כזה הוא". מהו הפירוש של משפט זה? הקף את התשובה הנכונה. -בני השבט שומרים בלב את בעיות התזונה שלהם. -רכיבי התזונה של בני השבט עוברים בעל פה מאב לבן. -בני השבט אינם מספרים לאיש על מצב הלב או התזונה שלהם. -הסיבה העיקרית שלבני השבט יש לב בריא היא התזונה שלהם.</p>	8.
<p>שאלת איתור מידע. פירוק שאלה למרכיביה הוא השלב הראשון לכתובת תשובה מיטבית. בשאלה זאת התלמיד נדרש לציין שני</p>	<p>נבחנים רבים התייחסו למרכיבים ולא לסוג האוכל.</p>	<p>המזון שילדים אוכלים הוא מזון מהיר וג'אנק־פוד, ורכיבי מזון זה הם כמות גדולה של סוכר, מלח, שומן וחומרים משמרים ..</p>	<p>על פי טקסט א, מהו המזון שילדים אוכלים, ומה הם רכיביו? (2 נקודות)</p>	א.9

<p>פריטים : סוג המזון- "מהו המזון" רכיביו "מה הם רכיביו"</p>				
<p>שאלת איתור מידע כנ"ל ייתכן שהנבחרים לא הבינו את משמעות המושג "רכיבים". יש לשלב מילים מופשטות מתחום הלימודים בהוראת אוצר מילים.</p>	<p>נבחרים רבים התייחסו למרכיבים ולא לסוג האוכל.</p>	<p>בני שבט הצימאנה אוכלים מזון מן הטבע, כמו בשר שהם צדים ודגים מן הנהר וכמו בננות ואורז. המזון שלהם עתיר קלוריות, ויש בו אחוז גבוה של פחמימות וחלבונים ומעט מאוד שומן.</p>	<p>9ב על פי טקסט ב, מהו המזון שבני שבט הצימאנה אוכלים, ומה הם רכיביו? (2 נקודות).</p>	
<p>שאלת הערכה וביקורת הנבחרים אינם מכירים את מיומנות כתיבת תשובה לשאלת הערכה וביקורת: שלבי העבודה לשאלה זו: - קביעת עמדה אישית - העלאת הנימוקים התומכים - ביסוס הנימוקים באמצעות הטקסטים (כנדרש במטלה) - שימוש באמצעים רטוריים לצורך שכנוע. - בדיקה ובקרת התשובה -שכתוב ותיקון התשובה</p>	<p>-אני חושבת הם יאכלו אוכל בריא הם אוהבים ים ונהר הם ימשיכו לחיות טוב אוכלים אוכל עם פחמימות כי פחמימות בריא מאוד לגוף של אדם . -הם אוהבים אוכל . -לא ישתנה הם ימשיכו עם לב לב בריא אוכלים טוב -הם אוהבים אוכל מנהר הם יהיו בריאים -הם חיים ליד שוק אוכלים אוכל עם סוכר לא בריא לא יהיה מתצב טוב</p>	<p>אני סבור שתוצאות מחקר שייערך בעוד מאה שנה על בריאות הלב של בני שבט הצימאנה יראו שינוי לרעה. כבר היום אפשר לזהות אצל בני שבט הצימאנה שחיים בקרבת שווקים, עלייה בצריכת הסוכר והשומן, וסביר להניח שצריכת הסוכרים והשומנים שמקורם ממזון שאינו מיערות האמזונס, אלא בתזונה מערבית, תגבר. על פי טקסט ב, התזונה המערבית חודרת לתפריט של בני השבט וגורמת לשינוי בתזונה המקומית עד כדי זניחת התזונה המסורתית, שמחייבת מאמץ גופני גדול.</p>	<p>10. אם בעוד מאה שנה ייערך מחקר על בריאות הלב של בני שבט הצימאנה, מה, לדעתך, עשויות להיות התוצאות של מחקר זה? נמק את תשובתך, ובסס אותה על הטקסטים שקראת. (4 נקודות).</p>	
	<p>-ילדים אוהבים טלוויזיה -ילדים אוהבים לאכול אוכל שמן -על פי מחקרים, יש קשר בין פרסום של מוצרי מזון ומשקאות בטלוויזיה ובין העדפות התזונה של ציבור</p>	<p>ילדים מבלים כיום זמן רב מול הטלוויזיה ומסכי המחשב ועוסקים פחות בפעילות גופנית.</p>	<p>11. בשורה 1 בטקסט ב כתוב: "הטכנולוגיה המתקדמת ואורח החיים המודרני שינו את תנאי החיים של רוב בני האדם".</p>	

	הצרכנים בכלל ושל ילדים בפרט.(העתקה מתוך השאלון		העתק מטקסט א משפט המדגים את השפעת הטכנולוגיה על אורח החיים של הילד.
תובנות כלליות מפרק הבנת הנקרא והבעה			
<ul style="list-style-type: none"> • יש ללמד שימוש במידע העולה מן הטקסט להקשרים, למצבים אחרים – יצירת אנלוגיות, הסקת מסקנות • על המורה לעסוק באסטרטגיות לפענוח מילים וצירופים בהקשר, מתן תשומת לב למילים ולניבים נבחרים בטקסט יתרום גם לטיפוח ולהעשרה של אוצר המילים • רכיבי דגם הטיעון מהווים בסיס לכל טקסט טיעוני כתוב או דבור. יש להקדיש לכך הוראה מפורשת של כל אחד מהרכיבים בנפרד – איתורם בטקסט כשהם גלויים או סמויים. לימוד ספיראלי וממוקד מתוך טקסטים רבים ככל האפשר. • מילות מפתח שעל התלמיד להכיר: טענה, נימוק, הפרכה, טענת נגד, דעה, עובדה, נימוק, מטרה, תגובה, תחום, נרדפות, ניגודיות, מאפיינים, תנאים, תפיסות, תהליכים • בהוראת הטקסט יש לעבוד על מסרים המובעים בצורה מפורשת וגלויה והן בצורה נרמזת וסמויה. • על התלמיד להיות בקיא בקריאה ביקורתית של הטקסט ברובד הגלוי והסמוי. הערכת המידע הנתון ושיפוטו: <ul style="list-style-type: none"> - זיהוי רעיונותיו המרכזיים של הטקסט - הבחנה בין עמדה לבין עובדה, טענה והשערה - גילוי הנחות סמויות המצויות במקור המידע. - הבחנה בין סיבות לבין תוצאות ומסקנות - זיהוי נקודת המבט של הכותב או השקפת עולמו - זיהוי הטיעונים בטקסט וניתוחם בהתייחס לטענות המרכזיות שלו, על מה הכותב נסמך בטענותיו, מהן המסקנות שלו וכד'. - נקיטת עמדה מנומקת של התלמיד לגבי תכניו של מקור המידע - הערכה ושיפוט - יש לתת את הדעת לאוריינות לשונית - היכולת להבין מגוון רחב של סוגי טקסטים בעברית תוך זיקה להקשרים שבהם מופיעים - (קונטקסט: לימודי, חברתי, ציבורי, תעסוקתי ועוד) במטרה להשתלב בחברה כמבוגרים מעורבים במתרחש סביבם. - הפעלת אסטרטגיות קריאה שונות בהתאם למטלות הנדרשות לצורך: זיהוי טענת העל, ביסוס הטענות, הבחנה בין מידע עיקרי למידע משני ועוד. - איתור המידע המהותי וסימונו בטקסט • על התלמיד להיות מסוגל ליצור הכללות - יצירת קטגוריות לארגון ולהמשגת הרעיונות • יש לתרגל שלבי עבודה מסודרים בכתיבת תשובה לשאלה: <ul style="list-style-type: none"> - פירוק השאלה למרכיביה - תכנון תשובה - בקרה על תשובה 			

הבעה בכתב – כתיבת חיבור טיעון בהיקף של 15-20 שורות		
תוכן ומבנה (50%)		
הצגת עמדה	הצגת עמדה ברורה בנושא	חלק ניכר מהתלמידים אינם משכילים להביע עמדה ברורה בנושא הנבחר . תוכן הכתיבה מעיד על חוסר אוריינות לשונית , העדר חשיפה למלל תקין בעברית, ניכור בין התלמיד ובין קריאת הספרים ובעיקר העדר התנסות בכתיבה .
הנמקה וביסוס	הצגת נימוקים מהימנים והגיוניים הקשורים לטענה, ביסוס באמצעות דוגמאות, הסברים וציטוטים	מרבית התלמידים מציגים נימוקים חלקיים או מהימנים חלקית או נימוקים שאינם קשורים לטענות. ביסוס חלקי או לא רלוונטי .
קישוריות ולכידות	לכידות רעיונית מיטבית לאורך כל החיבור במגוון אמצעים :קשרים נכונים, חזרות לקסיקליות, אזכורים וכדומה.	לכידות רעיונית קלושה ביותר או שאין לכידות, אין קישוריות או הקשריות לקויה . העדר התייחסות למבנה זגם הכתיבה הטיעונית: הצגת הדילמה/הבעיה / נקיטת עמדה / הנמקה/ ביסוס /טענת נגד / הפרכה / מסקנה או המלצה.
פתיח וסגיר	פתיח המסביר היטב את הטעה סגיר ובו מסקנה או המלצה.	אין פתיח ואם כבר אז הפתיח עמום, אין הצגה ברורה וחד משמעית של הבעיה המוצגת/הדילמה/הקונפליקט, חלק ניכר מהתלמידים מעתיקים את הנושא הנבחר כפתיח.
מב (20%)		
משלב הלשון	משלב לשון בינוני –גבוה	משלב לשוני נמוך, התלמידים לא משכילים להשתמש בטרמינולוגיה של הנושא שנבחר .
אוצר מילים	אוצר מילים וצירופים מגוון	אוצרים מילים דל, שפה פשוטה מאוד.
תקינות (30%)		
תקינות תחבירית ולשונית	משפטים שהתחביר בהם תקין: שימוש תקין במילות יחס וביידוע, שימוש לא תקין בצורות ובצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם .	משפטים שאינם תקינים: שימוש לא תקין במילות יחס וביידוע, שימוש לא תקין בצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם .
היצג	חלוקה נכונה לפסקאות	אין הקפדה על מוסכמות הכתיבה. ארגון לקוי של פסקות, ניסוח חסר בהירות וכתיבה מצומצמת ומוגבלת. קושי בתכנון ובארגון הטקסט השלם.
כתיב ופסיק	כתיב תקין. פיסוק בהתאם לנורמות הכתיבה המקובלות: נקודה בסופי משפטים. פיסוק בהתאם לנדרש.	ריבוי שגיאות כתיב ופיסוק המקשים על הבנת הכתוב. העדר ערנות מורפולוגית- אין רגישות ותשומת לב למרכיבים לשוניים של המילה כגון סופיות, תחיליות, מילות יחס, שרש, מוספיות, משקל ועוד. שגיאות רבות בדקדוק או בפיסוק משפטים, ארגון לקוי של פסקה, ניסוח חסר בהירות.

